

ҚР БҒМ «Ақпараттық-талдау орталығы» АҚ

<http://iac.kz/>

Қазақстанның мектепке дейінгі оқыту мен тәрбие жүйесін ЭЫДҰ елдерімен салыстырып талдау

«АТО» АҚ Мектепке дейінгі оқыту және тәрбиені дамыту
департаментінің директоры Елдос Болатханұлы Нұрланов

ҚР БҒМ МДОБД Мектепке дейінгі оқыту және тәрбие басқармасының
бастығы Сұлтанғазиева Шарапат Сейсенбекқызы

Астана • 2016 жылғы 28 қазан

Баяндамамның жоспары

- Жоғары адам сапасына ұмтылған әлем:
 - адами капиталы озық елдер кімдер?
 - Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының (ЭЫДҰ-ның) Қазақстан үшін пайдасы неде?
- Мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиенің (МДТО-ның) мәртебесі
 - МДТО-ның заманауи мақсаты
 - XI ғ. - МДТО-ның толыққанды білім деңгейіне айналу уақыты
 - әлемдік МДТО - 180 жыл, қазақстандық МДТО - 100 жыл
- МДТО-ның әлемдік стандарттары:
 - ЮНИСЕФ-тің 10 стандарты
 - ЭЫДҰ-ның көрсеткіштері мен механизмдері
- Қазақстандық МДТО-ның салыстырмалы сипаттары:
 - біздің жүйенің әлемдегі орны қандай?
 - болашақ жоспарымыз?

Әлемдегі 252 елдің 195-і - БҰҰ-ның мүшелері, олар бір-бірін адами капитал арқылы салыстырады*

1. **ЖБҚИ** - Жаһандық бәсекеге қабілеттілік индексі

2. **АҚДИ** - Адами капиталдың даму индексі

3. **ЖИИ** - Жаһандық инновациялар индексі

4. **АДИ** - Адамзат дамуының индексі

5. Әлемдік бәсекеге қабілеттіліктің **IMD** рейтингі

* Бұл 2016 жылғы мәлімет келесі дереккөздер алынды:

<http://www.worldometers.info/geography/how-many-countries-are-there-in-the-world/>

https://ru.wikipedia.org/wiki/Алфавитный_список_стран_и_территорий

ЭЫДҰ-дағы 35 ел көпшілік рейтингтердің көшін бастайды, олар дүниежүзілік өнімнің жартысынан астамын өндіреді¹

ЭЫДҰ қағидаттары мен стандарттары - Қазақстанның үздік 30 мемлекет қатарына кіру жолындағы бағдары²

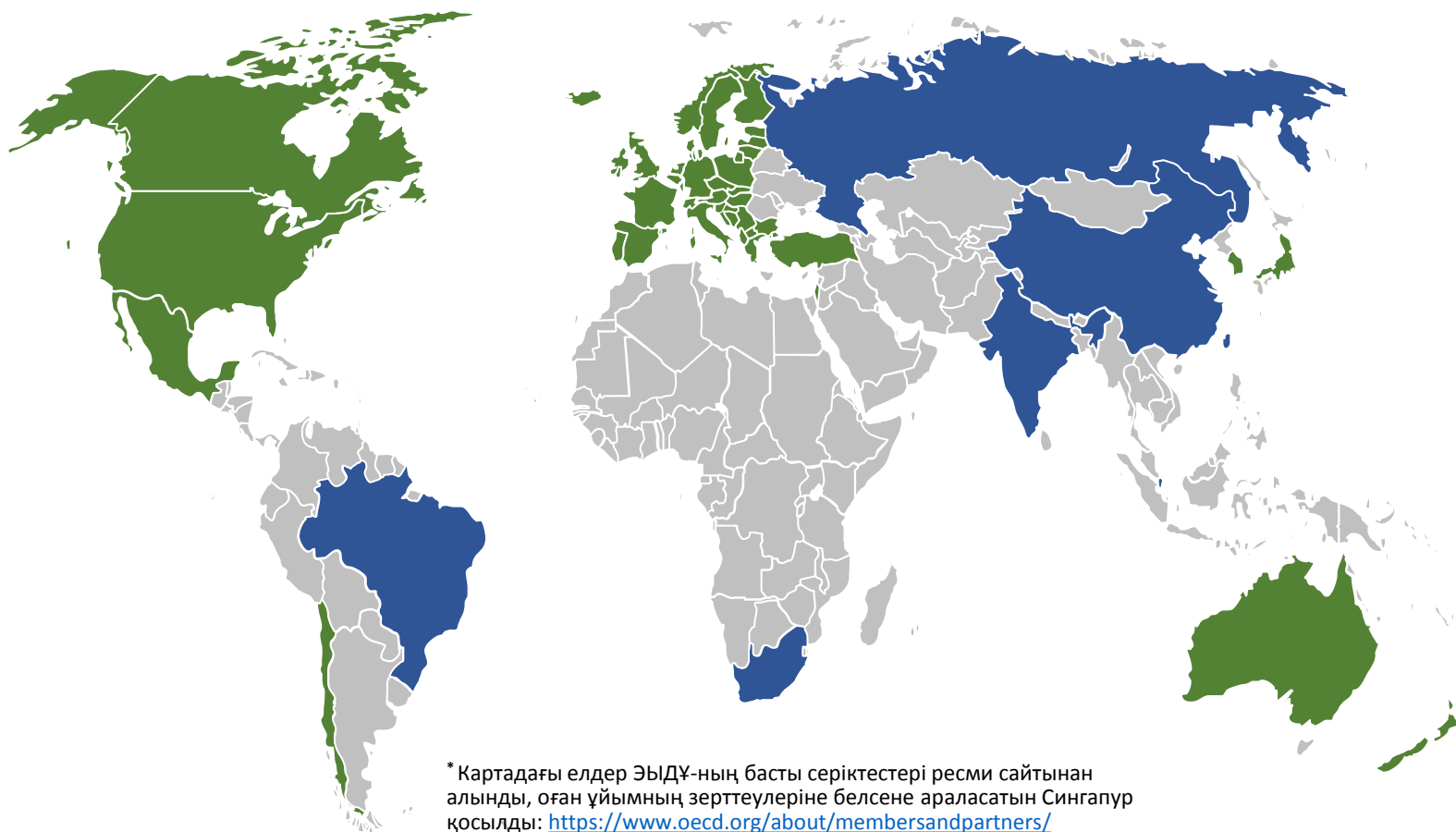
¹<http://www.oecd.org/dev/pgd/economydevelopingcountriessettoaccountforanearly60ofworldgdpyby2030accordingtonewestimates.htm>

²Елбасы Н. Назарбаевтың «Қазақстан жолы - 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына жолдауынан (17.02.2014)

Қазақстан қарқынды дамушы елдермен қатар ЭЫДҰ-ның белсенді серіктесі болып саналады*

▶ ЭЫДҰ-ға мүше мемлекеттер

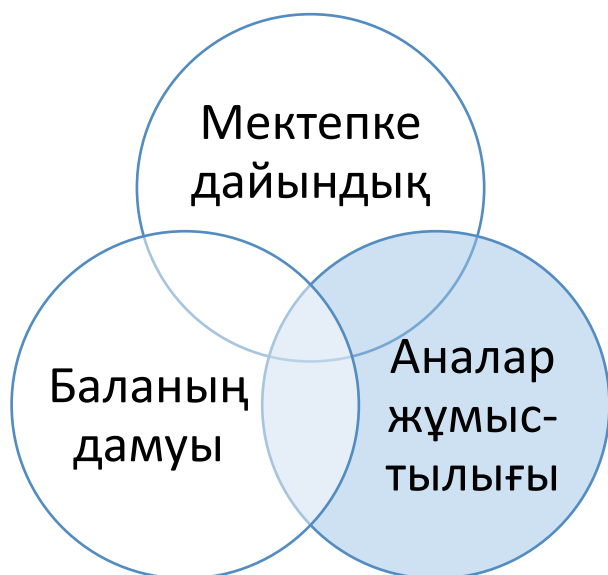
▶ ЭЫДҰ-ның басты серіктестері

* Картадағы елдер ЭЫДҰ-ның басты серіктестері ресми сайтынан алынды, оған ұйымның зерттеулеріне белсене араласатын Сингапур қосылды: <https://www.oecd.org/about/membersandpartners/>

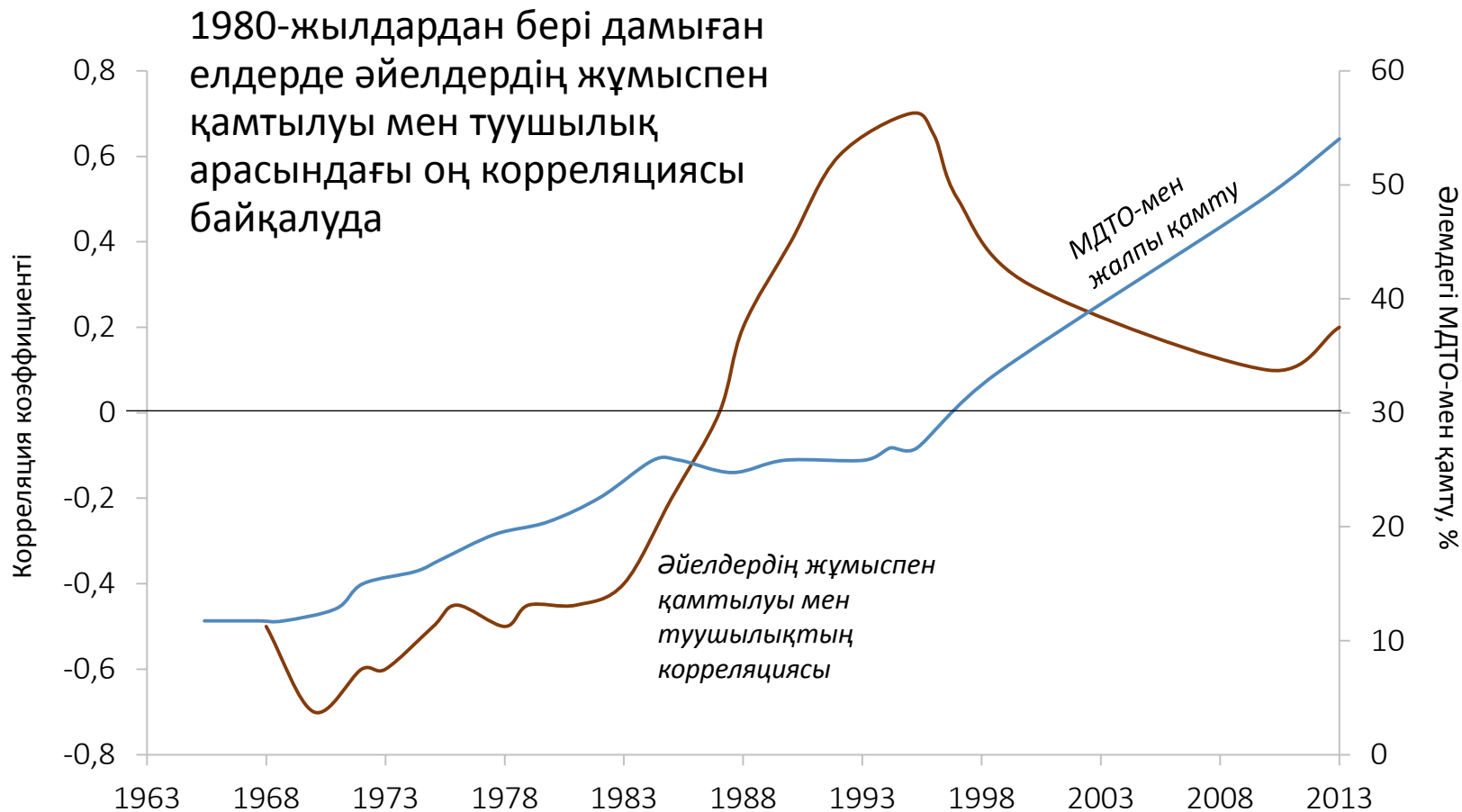
МДТО-ның классикалық мақсаты әйелдердің жұмыспен қамтылуымен толығында

МДТО-ның заманауи мақсат ұстанымы

- МДТО бағдарламаларының мақсаты – мектепте және қоғамдағы өмірге қажетті әлеуметтік-эмоциялық дағдыларды дамыту
- Жұмыс істейтін аналар үлесінің артуы МДТО-мен қамтудың нәтижесі емес, міндеті ретінде қабылдануда
- 1980-жылдардан бері әйелдердің жұмыспен қамтылуы туу көрсеткішінің артуына сеп болуда

Әлемде МДТО-дың артуы жұмысбасты әйелдер мен туушылықтың жоғарылауына әкелуде

Дереккөздер: 1-6 жастағы балалардың МДТО-мен қамтылуы: World Bank статистикасы; Adsera, A. (2003). Changing fertility rates in developed countries. The impact of labor market institutions. doi:10.1007/s00148-003-0166-x

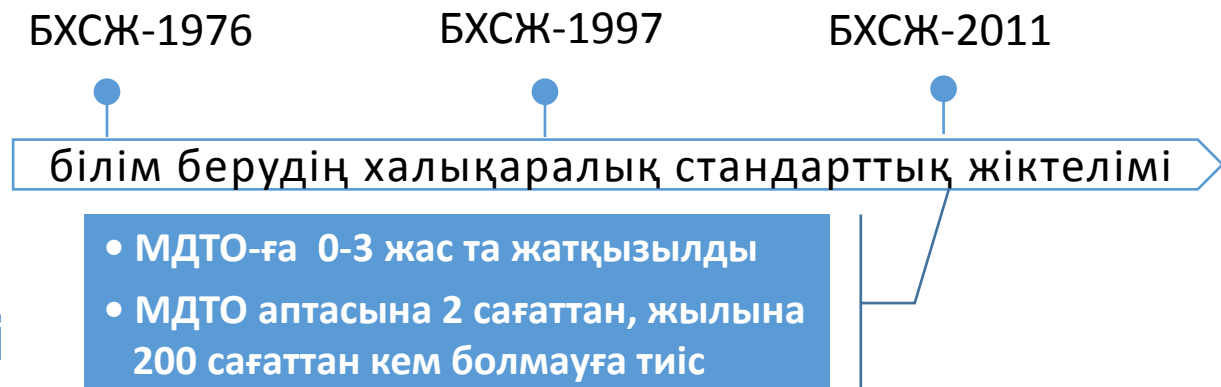
XXI ғасырда әлем бойынша МДТО-ның толыққанды білімге тән белгілері көбейді

жалпыға міндеттілік

типтік контингент

минималды оқу жүктемесі

Қазақстандағы МДТО - ғасырлық тарихы бар білім беру деңгейі

2017

2010

1999

МДТО-мен
қамтылатын ресми
жасты (1-3)
белгілеген «Балапан»
бағдарламасы
қабылданды

Қазақстан
1-жылдық
жалпыға міндетті
мектепалды
даярлықты енгізді

Фридрих Вильгельм
Август Фрөбель

1837

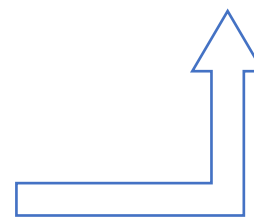
Әлемдегі
тұңғыш балабақша

Нәзипа Сегізбайқызы
Құлжанова

1917

Қазақстандағы
тұңғыш балабақша

МДТО толымды дамуы үшін ЮНИСЕФ 10 стандартты белгілеген*

Бала күтімі бойынша демалысты кем дегенде 1 жылға беру, жалақының 50%-ынан аз түспейтін мөлшерде сақтау қажет

Әлеуметтік әлжуаз топ балаларына баса назар аударатын МДТО-ны қамтамасыз ету мен қаржыландырудың ұлттық жоспарының болуы керек

3 жасқа дейінгі балалардың кем дегенде 25%-ы МДТО-ға қол жеткізуі тиіс

4 жасқа дейінгі балалардың кем дегенде 80%-ы аптасына 15 сағат МДТО-мен қамтылуы керек

МДТО педагогтерінің кем дегенде 80%-ында арнайы білімі болғаны жөн

* Дереккөз: UNICEF. (2008). The child care transition: A league table of early childhood education and care in economically advanced countries. Italy: UNICEF Innocenti Research Centre

МДТО толымды дамуы үшін ЮНИСЕФ 10 стандартты белгілеген (жалғасы)*

МДТО педагогтерінің кем дегенде 50%-ында ерте жастағы балаларды оқыту-тәрбие бойынша жоғары білімі болуға тиіс

Бір педагогке шаққандағы 4-5 жастағы балалар саны 15-тен, ал топтағы бала саны 24-тен аспауға тиіс

Мемлекеттің МДТО-ға бөлетін қаржы көлемі кем дегенде ІЖӨ-нің 1%-ын құрауы керек

Балалар арасындағы кедейшілік 10%-дан аспауға тиіс

9

10

Медициналық қызметтермен қамтылуы:

- сәбилер өлім-жітімі - 1 000 туғаннан 4-тен;
- жаңа туғандардың салмағы 2 500 г-нан аздары 6%-дан аспауы керек
- 12-23 айлық балалардың 95%-ынан астамы **иммундалғаны жөн**

* Дереккөз: UNICEF. (2008). The child care transition: A league table of early childhood education and care in economically advanced countries. Italy: UNICEF Innocenti Research Centre

ЮНИСЕФ стандарттарының орындалуы*

	Бала күтіміне демалыс	Ұлттық жоспар	0-3 жасты қамту	4 жасты қамту	Арнайы білімі бар педагогтер	Арнайы жоғары білімі барлары	Тәрбиеші: бала арақатынасы	МДТО-ға қаржы	Балалар кедейшілігі	Мед. қызметке қолжетімдік
Швеция	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Исландия		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Дания	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓
Финляндия	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓
Франция	✓	✓	✓	✓	✓	✓				
Норвегия	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓
Бельгия		✓	✓	✓		✓				✓
Венгрия		✓	✓	✓	✓	✓	✓			
Жаңа Зеландия		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Словения	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓
Австрия	✓	✓		✓	✓		✓		✓	
Нидерланды		✓	✓		✓	✓			✓	
Ұлыбритания		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	

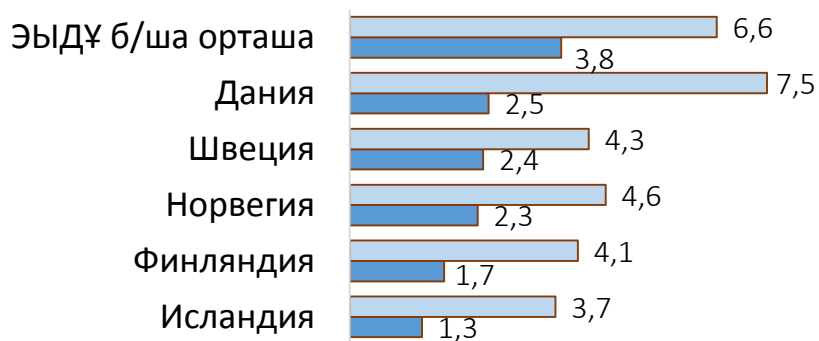
* Ескертпе: Елдер бойынша мәліметтер 2013 жылғы жағдайға сай нақтыланған. «Ұлттық жоспар», «Арнайы білімі бар педагогтер» және «Арнайы жоғары білімі бар педагогтер» көрсеткіштері ЮНИСЕФ-тің 2008 жылғы редакциясында қалдырылған

ЮНИСЕФ стандарттарының орындалуы (жалғасы)*

	Бала күтіміне демалыс	Ұлттық жоспар	0-3 жасты қамту	4 жасты қамту	Арнайы білімі бар педагогтер	Арнайы жоғары білімі барлары	Тәрбиеші: бала арақатынасы	МДТО-ға қаржы	Балалар кедейшілігі	Мед.қызыметке қолжетімдік
Германия	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	
Италия		✓		✓	✓	✓	✓			
Жапония	✓	✓	✓	✓	✓		✓			✓
Португалия		✓	✓	✓	✓	✓				
Оңт. Корея		✓	✓	✓	✓	✓				✓
Мексика		✓		✓	✓	✓				
Испания			✓	✓	✓	✓	✓			
Швейцария			✓		✓				✓	
АҚШ			✓			✓	✓			
Аустралия			✓	✓		✓	✓			
Канада	✓					✓				
Ирландия			✓	✓		✓			✓	✓

* Ескертпе: Елдер бойынша мәліметтер 2013 жылғы жағдайға сай нақтыланған. «Ұлттық жоспар», «Арнайы білімі бар педагогтер» және «Арнайы жоғары білімі бар педагогтер» көрсеткіштері ЮНИСЕФ-тің 2008 жылғы редакциясында қалдырылған

Скандинав елдері ЮНИСЕФ стандарттарына барынша қол жеткізген (8-ден 10-ға дейін)*

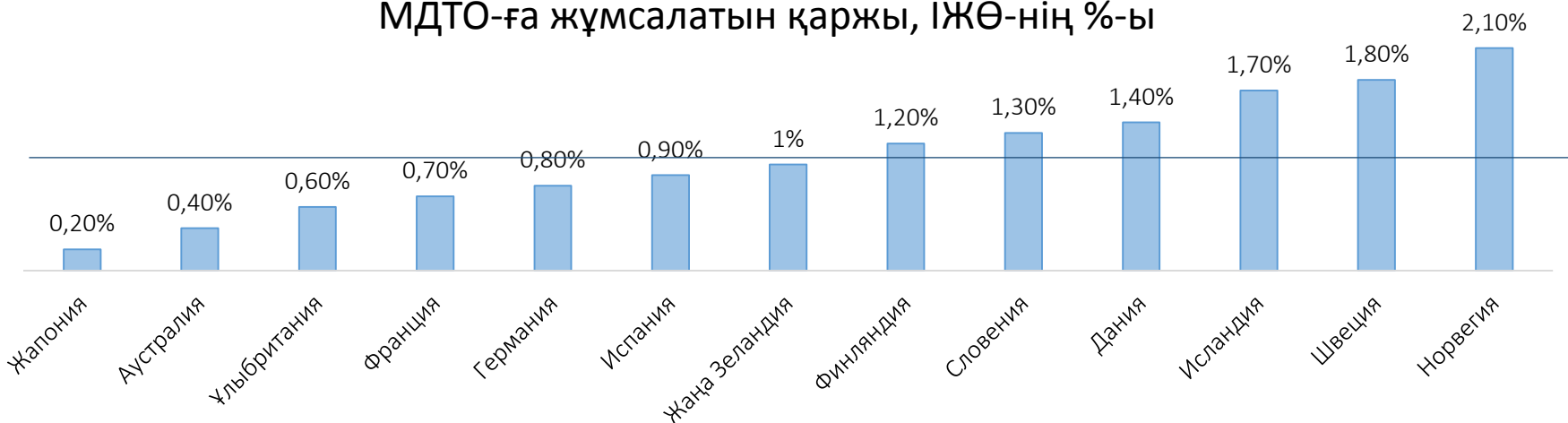

■ Жаңа туғандардың салмағы 2 500 г-нан аздары, %
■ Сәбилер өлім-жітімі - 1 000 туғанға, адам

Тәрбиеші:бала арақатынасы

Исландия	1:6
Швеция	1:6
Дания	1:7
Финляндия	1:10
Норвегия	1:11
ЭЫДҰ б-ша орташа	1:14

МДТО-ға жұмсалатын қаржы, ІЖӨ-нің %-ы

Дереккөздер: OECD. (2015). Education at a Glance 2015; OECD. Family Database. Chart PF4.2.A.
 Child-to-staff ratios in pre-primary education services, 2013; OECD. (2015). Factbook 2015-2016

Скандинав елдері ЮНИСЕФ стандарттарына барынша қол жеткізген (жалғасы)*

Жүктілікке және бала тууға демалыс

Дания

- 50 апта
- жалақының 54%-ы

Швеция

- 60 апта
- жалақының 63%-ы

Норвегия

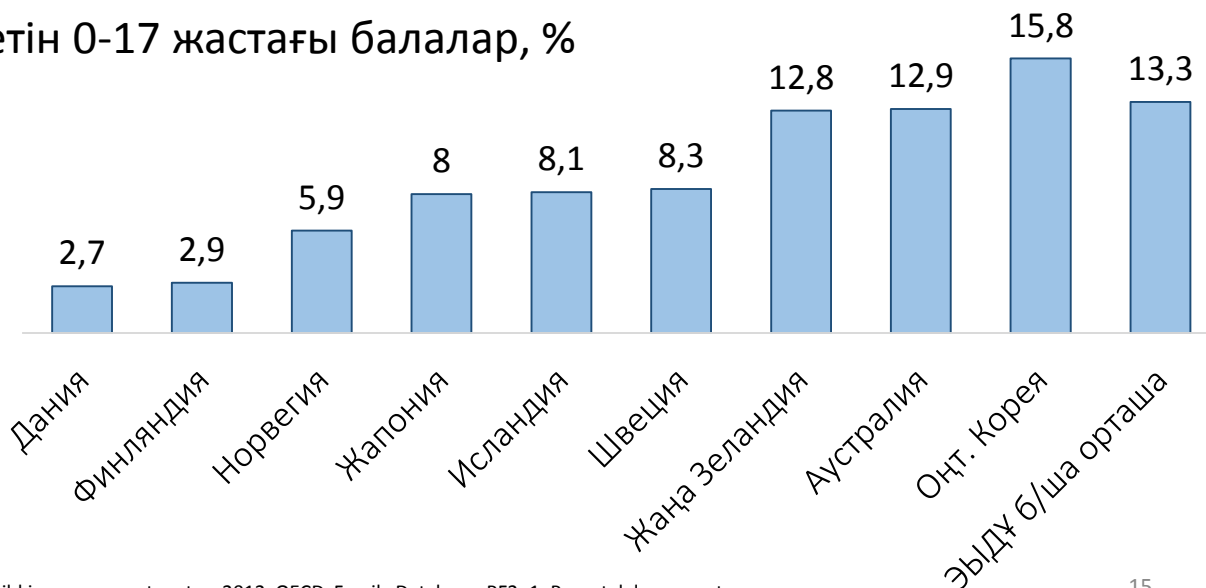
- 91 апта
- жалақының 50%-ы

Финляндия

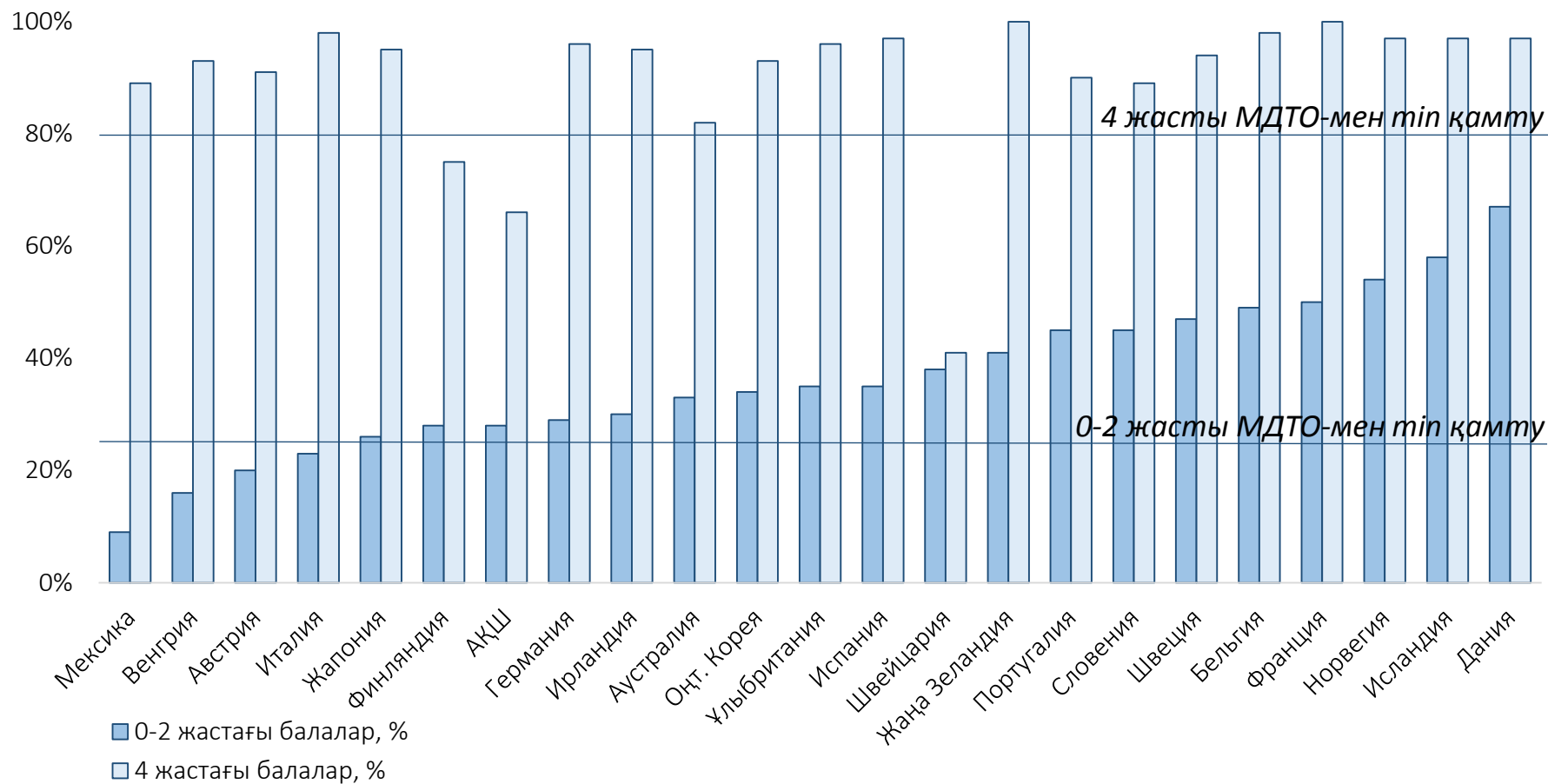
- 161 апта
- табыс көлеміне байланысты

Кедейшілікте өмір сүретін 0-17 жастағы балалар, %

ЭЫДҰ анықтамасы:
«Ел бойынша орташа жалақыдан төмен табыс табатын үй шаруашылықтарында тұратын балалар»

ЭЫДҰ елдерінің басым көпшілігі 0-2 және 4 жасты МДТО-мен қамудың тіп көрсеткішіне жеткен*

* Дереккөздер: OECD. Family Database. PF3_2_Enrolment_childcare_preschool, 2013; OECD. (2015). Education at a Glance 2015

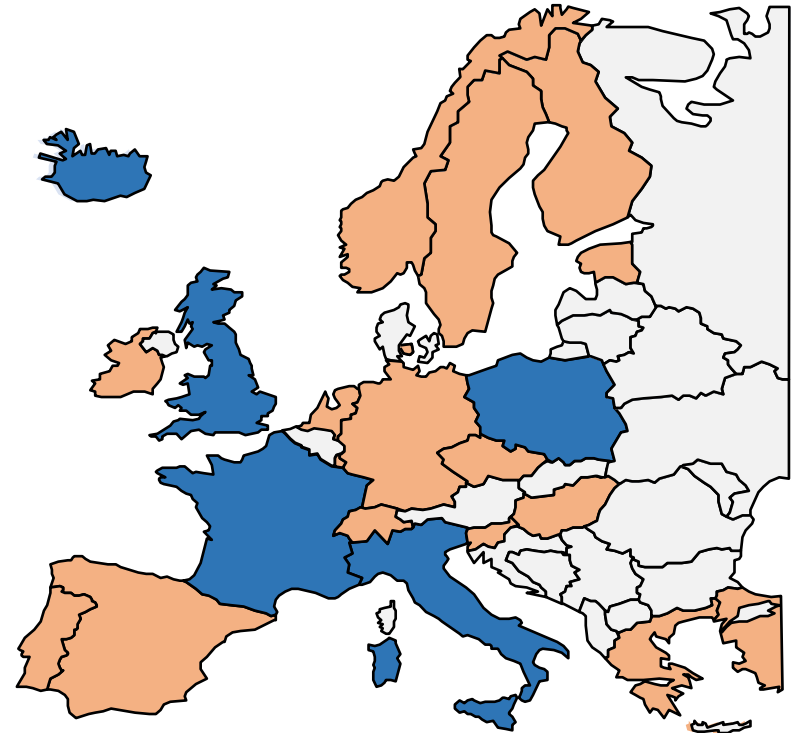
Арнайы жоғары білім - ЭЫДҰ-ның көпшілік елдерінде МДТО педагогтеріне талап*

ЭЫДҰ-ның 21 елінде МДТО педагогтерінде бакалавр дәрежесі болуға тиіс (Финляндия, Норвегия, Швеция және т.б.)

Франция, Исландия, Италия мен Польшада педагогтердің магистр дәрежесі болуы керек

- ▶ Бакалавр дәрежесі талап етілетін Еуропа елдері
- ▶ Магистр дәрежесі талап етілетін Еуропа елдері

* Дереккөз: OECD. (2014). Education at a glance 2014. Paris.

ЭЫДҰ: Педагогикалық даярлықтан өту МДТО мамандығына кірудің кепілі емес*

ЭЫДҰ елдерінде педагогикалық мамандық түлектерінің МДТО мамандығына кірудің 3 түрлі тәсілі тараған

Конкурстық емтиханды тапсыру

- Оңтүстік Корея
- Жапония

Педагогикалық қызметті атқаруға
арналған лицензия алу

- Аустралия
- Жаңа Зеландия
- Жапония

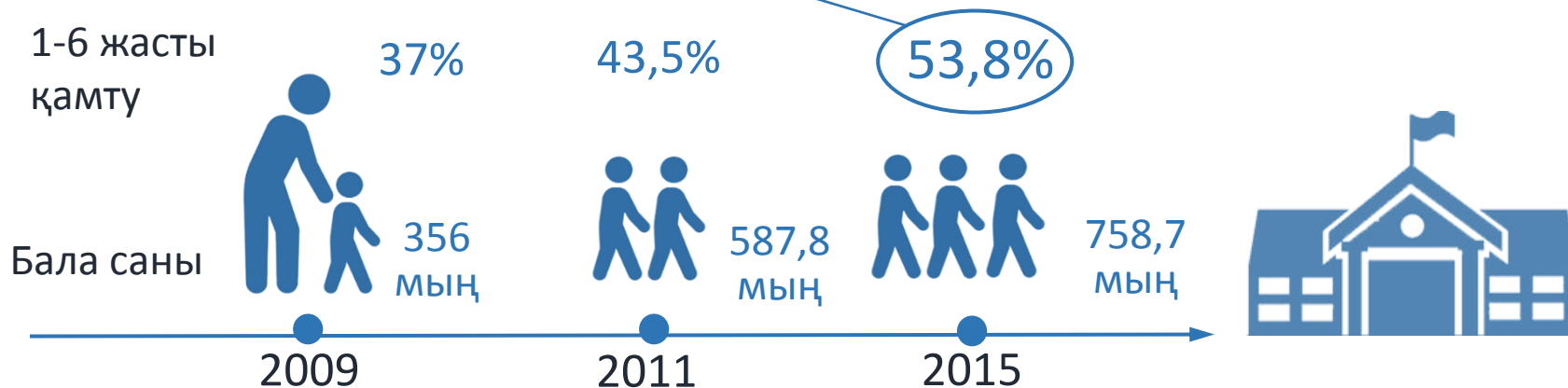
Мамандықпен таныстыру
бағдарламасынан өту (1-2 жыл)

- Жаңа Зеландия
- Оңтүстік Корея
- Жапония

ҚР-дың ХХІ ғ-дағы МДТО прогресі едәуір, алайда бұл көрсеткішті әлі де жоғарылату қажет

1-6 жасты қамту ▼ Әлем елдерінің 1999-2015 жж. МДТО-мен қамтудағы прогресі*

Жоғары	>80%	Германия, Беларусь, Ресей, Жапония, Швеция		
Орташа	70-79%	Албания, Үндістан, Финляндия	Грекия, Канада, АҚШ	
Төмен	30-69%	Армения, Қазақстан , Иран, Қытай, Түркия, Хорватия	Боливия, Иордания, Палестина	Аустралия, Кувейт, Сербия
Аса төмен	<30%	Әзірбайжан, Қырғызстан, Сенегал	Тәжікстан, Ирак, Өзбекстан	Бангладеш, Македония
прогресс ►		едәуір	болмашы	баяу

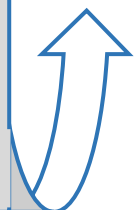
* Доклад ЮНЕСКО «Образование для всех 2000-2015 гг.: достижения и вызовы»

Қазақстан МДТО-сының ЭЫДҰ-ның кейбір орташа көрсеткіштеріне сәйкестігі*

Көрсеткіш	 ЭЫДҰ	 Қазақстан	
Қаржыландыру	<ul style="list-style-type: none"> Ішкі жалпы өнімнің үлесі 	0,7%	0,6%
Инфрақұрылым	<ul style="list-style-type: none"> 3-5 жастағы балаларды қамту 	86,5%	81,6% (3-6 жас)
	<ul style="list-style-type: none"> 0-3 жастағы балаларды қамту 	32,6%	16,6% (1-3 жас)
Педагогтер	<ul style="list-style-type: none"> Тәрбиеші:бала арақатынасы 	1:7 (2 жас), 1:18 (3-4 жас)	1:26 (1-6 жас)
Мазмұн	<ul style="list-style-type: none"> Күту (оқыту) бағдарламалары 	біртұтас бағдарлама	біртұтас бағдарлама (2016 ж. бастап)
	<ul style="list-style-type: none"> МДТО-ның PISA-ға әсері (PISA-2012) 	66 балл ↑	32 балл ↑
	<ul style="list-style-type: none"> Балалардың жетістіктерін бағалау 	әртүрлі деңгейдегі мониторингтер	ұлттық мониторинг (2017 ж. бастап)

Ж а ф а й

Н ә т і ж е

*ЭЫДҰ деректері 2014 жылғы, ҚР деректері 2015 жылғы жағдайы бойынша алынды

ЭЫДҰ және Қазақстан: педагог мамандығының көрсеткіштері

№	Көрсеткіш	ЭЫДҰ	Қазақстан
1	Тәрбиешінің білімі	ЭЫДҰ-ның 21 елінде бакалавр дәрежесі, 4-уінде - магистр болуға тиіс	35% тәрбиешілерде арнайы пед. білімі бар (15,3% жоғары, 19,6% ТжКБ) ¹
2	Орташа жалақы	ЭЫДҰ бойынша орта жалақының 80%-ы ²	ҚР бойынша орта жалақының 41%-ы ³
3	Бастауыш сынып мұғалімінің жалақысынан айырмашылығы %	98%	80%
4	Жалақының мансабына қарай көтерілуі	60%-ға	30%-ға
5	Мамандықпен таныстыру бағдарламасы	ЭЫДҰ-ның 19 елінде (13-уінде - міндетті, 6-уында – балабақшаның қалауына қарай)	Регламенттелмеген

¹ 2015/16 оқу жылында 80 857 МДТО педагогтерінің 99,4%-ында пед. білімі бар, олардың 61%-ында - жоғары, 38,3%-ында - ТжКБ.

² OECD (2014), Indicator D3: How much are teachers paid? ³ Данные Комитета статистики Министерства нац. экономики РК за 2015 г.

ЭЫДҰ зерттеулері өзге ұйымдардың ішінде саясат пен практика тетіктерінің бай арсеналын ұсынумен ерекшеленеді

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

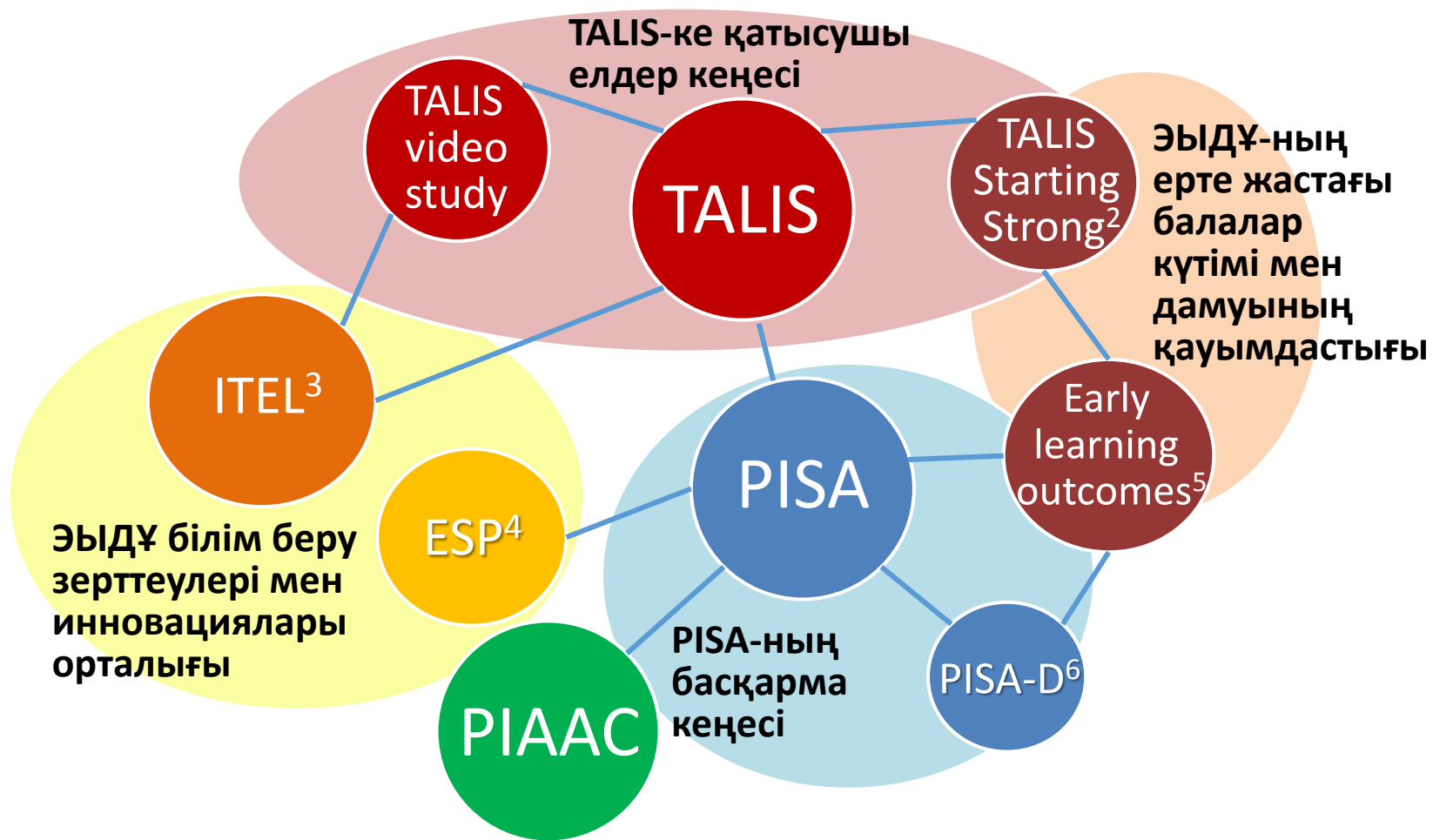

THE WORLD BANK

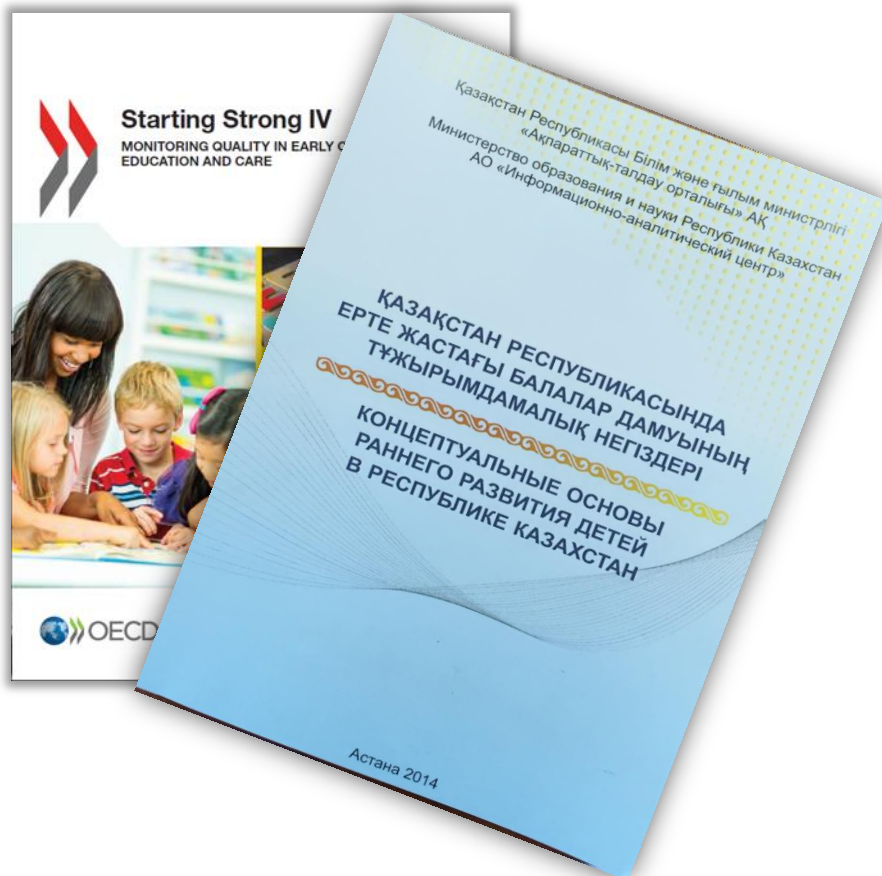

International Association
for the Evaluation of
Educational Achievement

ЭЫДҰ-ның ерте жастағы балаларға арналған зерттеулері PISA және TALIS сынды ірі зерттеулерге сүйенеді

«АТО» АҚ өткізген/үйлестірген зерттеулер

- ЭЫДҰ-ның ерте жастағы балаларды күту мен оларға білім беру зерттеулерін өткізу (2014-2015 жж.)
- «ҚР-да ерте жастағы балалар дамуының тұжырымдамалық негіздерін» әзірлеу (2014 ж.)
- Мектепке дейінгі ұйымдар тұлектерінің мектепке дайындық сапасын бағалау қызметі (2015 ж.)

Білім беру мен ғылымды дамытудың мемлекеттік бағдарламасындағы МДТО-ның жоспарлы көрсеткіштері

Мақсаты: МДТО-ға тең қолжеткімділікті қамтамасыз ету

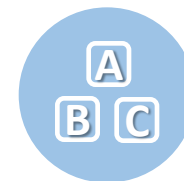
Жалпыға міндетті МДТО

Тәрбиеші мәртебесі мен біліктілігіне деген жоғары талап

Мемлекеттік-жекеменшік әріптестік

Білім берудегі жетістіктерді бағалау

3-6 жастағылардың **100%** МДТО-ның жаңартылған мазмұнымен қамтылған
2019 ж. таман мектепке дейінгі ұйымдардағы орынға қажеттіліктің толық қанағаттандыру

МДТО педагог кадрларының арнайы білімі барлары - **50%**
МДТО педагогтерін **тәуелсіз сертификаттау жүйесіне өтуге дайындалу**

Ұсынылған орындардың **35%** жеке меншік мектепке дейінгі ұйымдардың үлесінде

5-6 жас аралығындағы балалардың **80%-ы** мектепке дейінгі жастың көрсеткіштеріне сәйкес қабілет пен дағдылардың жоғары және орташа деңгейіне ие

Назарыңызға рақмет!

«Ақпараттық-талдау орталығы» АҚ

Қазақстан Республикасы, Астана қ., Достық көш., 18-үй,
«Moskva» бизнес-орталығы, 10-қабат. <http://iac.kz/>

Елдос Нұрланов. Мектепке дейінгі тәрбие және оқытуды
дамыту департаменті

Тел.: 57-86-30 Yeldos.Nurlanov@iac.kz